

Hedley Bull üzerine Ders

1. Bull'un bakış açısıyla ilgili bazı genel noktalar

Bull'un argümanındaki ana iddialardan biri anarşinin—ister bireyler olarak ister devletler olarak fâiller arasında, bir devletin yokluğunda gerçekleşen etkileşim olarak—belirlenmiş sonuçlar kümesine sahip tek bir olgu olmadığıdır. Hobbescu, anarşi koşulları altında etkileşen, birbirinden ayrık bireylerden oluşan bir dünyanın düzenden mahrum olduğu tezini kabul etsek bile birbirinden çok farklı şekillerde işleyen en az üç anarşi biçimi vardır:

- (i) Kısmen de olsa örtüşen yetkiye sahip klanlar ve irksal gruplar arasında, düzenin, kısmen yüksek derecede kültürel homojenlik ve toplumsal dayanışma vasıtasıyla korunduğu ve gruplar tarafından uygulanan kurallara dinî ya da doğal bir konum ve buna ve âdetlere ve geleneklere bağlı olarak özel bir otorite atfedildiği, devletsiz toplumlarda gördüğümüz türden *anarşik toplum*.
- (ii) Birden fazla devletten müteşekkil, (Hobbes'un uluslararası toplum görüşüne benzer şekilde) herhangi bir toplumsal unsurun ya da etkili bir role sahip bir toplumsal unsurun olmadığı, düzenin ortak çıkar anlayışı ya da ortak kurallar ve kurumlar vasıtasıyla kurulan bağlılık üzerinden değil, kendi çıkarları ve/ya da değerleri ve ilkeleri doğrultusunda hareket eden birbirinden ayrık devletler temelinde korunduğu *anarşik uluslararası sistem* (anarşik devletler sistemi).
- (iii) Devletler arası düzenin, devletin gölgesinde kalmayan bir uluslararası toplumun varlığı vasıtasıyla, diğer bir ifadeyle, ortak ya da paylaşılan çıkarlar/değerler anlayışı ve ortak kurallar ve kurumlar (alışkanlıklar, uygulamalar ve örgütler) vasıtasıyla kurulan bağlılık anlayışıyla temin edildiği *anarşik uluslararası toplum*.

Şimdilik ikinci ve üçüncü anarşi biçimlerine baktığımızda anarşi koşulları altındaki düzenin birbirinden farklı muhtemel temelleri olduğunu görürüz. Dahası, Bull'un düzenin bu farklı temellerinin farklı düzen örüntülerine yol açtığını (beklenenden daha muğlâk ve daha dağınık bir şekilde olsa da) ileri sürdüğü söylenebilir. Bu durumda, anarşi bu farklı çeşitlerde—salt sistemik biçim ve toplumsal biçim—ortaya çıktığı için devletin yokluğundan yola çıkarak dış politikayı ya da uluslararası siyaseti (devletler arası etkileşimin regüler örüntüleri) anlamak ve açıklamak açısından ilgili unsurların devletlerin çıkarlarına ve devletler arası güç ve yapabilirliklerin dağılımına indirgenebileceğini söyleyemeyiz. Bunun yerine, devletler arası etkileşim, teker teker devletlerin davranışlarını ve aralarındaki etkileşimin örüntülerini şekillendiren toplumsal bir arka plâna—fikirleri ve normları içeren bir arka plâna—gömülü olabilir. Buradaki ana nokta—ki Hobbes tarafından reddedilir ve Locke tarafından önerilir— bir toplumun, etkileşim açısından gerçek sonuçlara yol açan fikirlerde ve normlarda ifadesini bulan varlığının bir devletin varlığına bağlı olmadığıdır.

2. Bull'un Bakış Açısındaki Ana Fikirler:

- a) Bull'un argümanlarının büyük bir bölümü tanımlar ve sınıflandırmalar şeklinde seyreder. Bu bakış açısını anlamak için sınıflandırmaları anlamak belirleyicidir; ancak, bu sınıflandırmalar içerisinde kaybolmamak gerekir. Ayrımları anlamak ve ardından tartışmak istiyoruz: Diğer bir ifadeyle, kavramlarla ilgili tanımların, ayrımların ve açıklamaların ötesinde Bull'un uluslararası siyaset hakkında geliştirdiği başlıca iddiaları, kiminle ihtilaf içerisinde olduğunu ve bu ihtilafların nasıl sonuçlandığını görmek istiyoruz.
- b) Ana Kavramlar:
- Genel olarak, *düzen* bir amaca yönelik olan faaliyet örüntüsüdür. Öyleyse, fâillerin bir amaç peşinde koşmaları ya da bu amacı gerçekleştirmek için belirli kurallara uymaları düzenin mevcudiyetinin bir parçasını oluşturmaz (6-7). Dolayısıyla, örneğin, tam anlamıyla rekabetçi bir piyasa verimliliği artıran bir düzendir. Bu düzenin katılımcılarından hiçbiri bu amacı benimsemek zorunda değildir. Burada, önemli olan *düzenin*, gerçekleştirilmesinde ve devamında kullanılan vasıtalardan, diğer bir ifadeyle, kuralların ve kurumların da dahil olması muhtemel olan nedenlerinden bağımsız olarak tanımlanmasıdır.
 - *Toplumsal yaşamda düzen* ise belirli bir toplumun temel amaçlarını geliştiren faaliyet örüntülerinin mevcudiyeti anlamına gelir: Şiddete karşı koru(n)ma, anlaşmalara uyma ve mülkiyeti(n) koru(n)ması. Bu amaçları temel yapan nedir? (i) "Belirli bir insan ve grup topluluğu," bu topluluk içerisindeki faaliyet örüntüsü bu amaçları geliştirmiyorsa toplum olarak tanımlanmaz. Bu amaçlar diğer amaçların gerçekleştirilmesi için çalışmanın ön koşuludurlar. Evrenseldirler. NB:¹Üçüncü nokta gereksizmiş gibi görünüyor: Bir topluluk, bu amaçları geliştirmede topluluk olarak kabul edilmiyorsa, bu durumda, "tüm gerçek toplumlar"ın bu amaçları gerçekleştirmeye çalıştıkları sonucuna gidilir. İhtimal dahilindeki bütün toplumlar bu amaçları geliştirmek için çalışıyorsa, hiç şüphesiz ki, gerçekten var olan tüm toplumlar da bunu yapıyorlardır.
 - Devletler arasında, devletlerden oluşan toplumun temel amaçlarını destekleyen belirli bir faaliyet örüntüsünden bahsediyorsak *uluslararası düzenden* bahsediyoruz demektir. Bu amaçlar şu şekilde sıralanabilir: (i) Toplumsal hayatın amaçları (güvenlik, anlaşma, mülkiyet). (ii) Devletler sisteminin korunması. (iii) Birimlerin bağımsızlığının temin edilmesi. (iv) Barışın korunması.

¹ "Nota bene": önemli not (ç.n.)

- *Uluslararası Sistem (ya da Devlet Sistemi)*: Birden fazla devletin düzenli etkileşim içerisinde oldukları sistem. Bu sistem içerisinde her bir devletin refahı diğer devletlerin davranışlarına bağlıdır ve böylelikle her bir devlet ne yapacağına karar verirken diğerlerinin davranışlarını hesaba katma ihtiyacını duyar.
- *Uluslararası toplum* (devletlerin oluşturduğu toplum) (etkileşim içerisindeki) devletler sistemidir. Bu sisteme dahil olan üyeler bir toplum oluştururlar. Bunun anlamı, ilgili devletlerin (i) ortak çıkarlar ve/ya da değerler anlayışına sahip olduklarıdır. Diğer bir ifadeyle, bu devletler ii) kendilerini, davranış standartları sağlayan ortak kurallarla bağlı addederler ve (iii) ortak kurumların işleyişini sağlamak için işbirliğine girerler.
- *Dünya düzeni*, genelde tüm insanlık için toplumsal yaşamın üç temel amacını—güvenlik, vaatlerin yerine getirilmesi, mülkiyetin istikrarı— geliştiren bir faaliyet örüntüsüdür.

c) Ana Tez

- Düzen önemli bir değerdir. Fakat, adaletten ayrıktır ve dünya düzeninin devamının sağlanması adaletin sağlanması açısından gerekli ve/ya da yeterli olmayabilir.
- Dünya düzeninin bir biçimi küresel devletler sistemidir. Fakat dünya düzenine ulaşmak için başka yollar (örneğin, küresel devlet, devletler federasyonu) da olabilir. Öyleyse, buradaki esas soru, devletler sisteminin dünya düzenini geliştirmek açısından en iyi yol olup olmadığıdır—ki günümüzde bu soruya verilen en iyi yanıt olumludur.
- İlkesel olarak, uluslararası düzen—devletler arası ilişkilerdeki düzen—uluslararası bir toplum içerisine gömülü olmayan, bir uluslararası sistem üzerinden varolabilir: Bu, düzenin bir toplum ve devlet olmadan varolabileceğini söyleyen, standart Realist bir tez gibi görünüyor. Bu durumda, toplumsal yaşamın temel amaçları da dahil olmak üzere, bir devletler toplumunun amaçlarını geliştiren faaliyetler örüntüsü anlamında düzenin olduğundan bahsedilir. Bu, söz konusu örüntü, normlar ve kurumlar gibi toplumsal gerçekler vasıtasıyla değil, sadece devletlerin, kendi başlarına, kendi çıkarlarını ve değerlerini yapabilirlikleri ölçüsünde geliştirme çabaları vasıtasıyla temin edilse de mümkündür. NB: Bir devletler toplumunun amaçlarına işaret eden uluslararası düzen tanımı bu noktada kafa karıştırıcı olabilir; zira, böyle bir tanım uluslararası düzenin kavramsal olarak bir devletler toplumunun mevcudiyetini gerektirdiği fikrini verebilir. Fakat toplum ve düzen arasındaki bağıntı, böyle bir bağıntının mevcudiyeti ölçüsünde, kavramsal değil, tözeldir (62-63): Sadece bir devletler toplumunun bu amaçları geliştirebileceği önermesi kavramsal bir hakikat değildir.

- Grotiuscu Tez: Modern devlet sistemi farklı oluşum biçimlerinde (Hristiyan, Avrupalı, Dünya Uluslararası Toplumu gibi) her zaman için, kısmen de olsa, bir uluslararası toplum olageldi. Diğer bir ifadeyle, bu devlet sistemi ortak çıkarlar ve kabul edilmiş olan ortak kurallar anlayışı ve işbirliği vasıtasıyla onaylanan ortak kurumlara sahip olageldi. Dahası, söz konusu toplumsal öge—paylaşılan çıkarlar/değerler, kabul edilen kurallar ve kurumlar—devletlerin davranışlarını etkileyegeldi.

(a) Bu durumda, Grotiuscu Tez'in iki ana bileşeni var: (i) Betimleyici Grotiuscu Tez (BGT): Modern devlet sistemi içerisinde yer alan fâiller, paylaşılan çıkarların/değerlerin farkında olmakla ve kendilerini ortak kurallar ve kurumlarla bağlı addetmekle, bir ölçüde, bir uluslararası toplumun üyeleridir. (ii) Açıklayıcı Grotiuscu Tez (AGT): modern devlet sisteminin farklı biçimlerindeki *düzen*—bir düzen olduğu ve bu düzenin belirli bir biçimde olduğu kabul edildiğinde—kısmen de olsa devletlerin bu tür bir toplum içerisine gömülü olmaları gerçeğinin bir sonucudur. Burada, Grotiuscu Tez'in bu iki bölümlü tespitinin imlediği gibi, sadece devletler sisteminin devletler toplumu içerisine gömülü olduğu değil, aynı zamanda toplumsal ögenin—paylaşılan çıkarların/değerlerin farkında olmanın, ortak kurallarla bağlı olma anlayışının ve ortak kurumları paylaşmanın—bir ölçüde uluslararası düzenin kaynağını oluşturduğu iddiasından söz edilebilir.

(b) Buna bağlı olarak, Grotiuscu Tez, iki farklı biçimde reddedilebilir: (i) Modern devletler sisteminin farklı biçimlerinde ortak çıkarlar, kurallar ve kurumlar olduğu savı üzerinden BGT'ye karşı çıkılabilir. Bu, “sosyal nihilizm” olarak tanımlanabilir: Uluslararası siyaset topluma gömülü değildir. (ii) Devletlerin davranışlarının ve daha özelde uluslararası siyasetteki düzen örüntülerinin toplumsal ögeye (ortak çıkarlar anlayışı, ortak kurallarla ve kurumlarla bağlı olmak) dayanılarak doğru bir şekilde açıklanamayacağını savunarak AGT'ye karşı çıkılabilir. Ve bu karşı çıkış, toplumsal yan-olguculuk ve araya giren toplumsal değişken-cilik olarak tanımlanabilecek iki farklı biçimde gerçekleşebilir. Toplumsal yan-olguculuk toplumsal ögenin varlığını kabul eder. Fakat uygulamada etkili olduğunu (belki de, uluslararası düzeydeki uygulamaların özellikle önemli olan kesitleri üzerinde herhangi bir etkiye sahip olduğunu) reddeder. Araya giren toplumsal değişken-cilik toplumsal ögenin, toplumsal olmayan gerçeklerden (çıkar ve iktidar) düzen örüntülerine kadar uzanan nedensel zincire müdahil olan bir unsur olduğunu, ama bizâtihi toplumsal ögenin altta yatan toplumsal olmayan gerçekler tarafından (diyelim ki, hâkim gücün ya da

güçlerin diğerlerinin aynı makamda şarkı söylemelerini sağlayabilme yetisi tarafından) açıklandığını ileri süren görüştür.

(c) Buradaki mesele biraz daha karmaşık. Zira, Bull, kurumları, sadece örgütleri kapsamanın ötesinde, savaş, güç dengesi, büyük güçlerin mevcudiyeti ve diplomasi gibi kurulumları da kapsayacak şekilde çok geniş bir şekilde tanımlıyor. Dolayısıyla, AGT'yi reddeden Realist, *bu* kurumların üç temel amacın geliştirilmesinde yardımcı olduklarını rahatlıkla kabul edebilir. Bir Realiste göre bu kurumlar, yapabilirliklerin dağılımına bağlı olarak, devlet çıkarlarını gerçekleştirmeye yönelik faaliyetler sonucunda ortaya çıkarlar. Bunun aksine, Bull, örneğin, güç dengesinin, bazı durumlarda (nispi gücü artırmaktan ziyade) dengeleme amacına yönelik olarak ya da sistemdeki genel dengeyi muhafaza etmek için geliştirilen politikalar sonucunda ortaya çıktığını ileri sürer(101-02). Öyleyse, kurumların nasıl ve ne zaman düzeni ürettikleri hakkında, hâlâ bir ihtilaf zemininden bahsetmek mümkün: Bull, kurumların, kurallar gibi, ortak çıkarların ve değerlerin temin edilmesi için devletlerin faaliyetlerine yön veren standartlar sunabileceklerini düşünür. Realistler, kuralların ve/ya da kurumların, devletlerin faaliyetlerini ve aralarındaki etkileşim örüntülerini şekillendiren bağımsız unsurlar olduğu fikrine katılmazlar.

3. Grotiuscu Tezin Savunusu

- a) Öncelikle—toplumsal nihilizmle tezat teşkil edecek şekilde—devletlerin modern devlet sisteminin farklı evrelerinde ortak çıkarlar/değerler ve ortak kurallarla bağlı oldukları, ortak kurumları paylaştıkları anlayışına sahip olduklarını göstermek gerekiyor: Bu, BGT'yi savunmak açısından vazgeçilmez bir nokta.
- Kuralları ele alalım: Kurallar, basitçe davranış örüntüleri ya da düzenlilikleri değil, normlar, davranış standartları anlamına geliyor. Öyleyse, uluslararası siyasetteki kurallar arasında üyelik kuralları (örneğin, sadece devletlerin üye olmaları, sadece devletlerin hak ve yükümlülük sahibi olmaları), bir arada varolma (şiddet kullanımı, anlaşmalara uymak, mülk sahipliği/toprak üzerinde kontrol) ve işbirliği sayılabilir. Bu kurallar, çıkarları/değerleri tanımlar—çıklarların geliştirilmesi açısından açık standartlar sağlar—ve kurumlar (diplomasi, güç dengesi, savaş, örgütler, büyük güçler dahil olmak üzere) tarafından yapılır, yorumlanır ve korunurlar.
 - Bazı durumlarda kurallar ve kurumlar için paylaşılan bir çerçeve yoktur: Moğol istilacılar ve düşmanları; Hristiyan toplumlar ve İslam toplumları; Amerika kıtasını istila edenler (*conquistador*)

ve yerli nüfus (ve modern bağlamlarda Wilsoncular ve diğerleri). Her örnekte, izlenen politikaları gerekçelendiren etik fikirler-muhtemelen-vardır. Ancak, bu fikirler paylaşılmaz. Bu durumda, Moğollar Cennetin Vekâleti'ni taşıırken farklı bir anlatıya sahipken, kontrol altına almak istedikleri insanlar bu fikri paylaşmıyorlardı. Şimdi, “fikirler paylaşılsaydı ne fark ederdi” diye sorabilirsiniz. Kanımca, Bull'un yanıtı, Moğolların fikirlerinin diğerleri tarafından kabul edilmesi halinde istilaya gerek kalmayacağı ve aynı zamanda—ve daha önemli olarak—halkların kendilerinden boyun eğmeyi talep eden fikirleri kabul etmeyeceği şeklinde olurdu. Bu durumda, ortada paylaşılan fikirler olmuş olsaydı Moğolların boyun eğdirmek için gerekçeleri olmazdı ve belki de, boyun eğdirmeye daha az eğilimli olurlardı.

- Fakat modern devlet sistemi (farklı evreleri itibariyle) söz konusu olduğunda baş oyuncular ortak fikirlere ve normlara başvururlar: Bu fikirleri ve normları teorik beyanlarda ve bunlara paralel olarak, devlet adamlarının beyanlarında ve argümanlarında görürüz. Burada, Bull'un, toplumsal nihilizme karşı argüman geliştirirken kullandığı kanıt türlerini oldukça gelişigüzel seçtiğini söylemek mümkün. Dolayısıyla, örneğin, İkinci Dünya Savaşı'nda bile Nazilerin diğer Mihver Devletlerle ilişkilerinde sıradan kurallara uyduklarına işaret eder. Ancak, bu durumda, aynı şey Moğol istilacılar, Amerika kıtasını istila edenler ve cihadçılar için de söylenebilir. Ve savaşan her grubun bazı üyelerinin, üzerinde uzlaşabilecekleri bir barış peşinde olduklarına dikkat çeker: Ancak, bu, devletlerin toplumsal fikirleri paylaştıklarını ileri sürmek için zayıf bir temel.
- Fakat bunun üzerinde daha fazla durmayalım. Zira, toplumsal ögenin Grotiuscular'ın varsaydığı şekilde önemli olmadığını düşünen bir çok Realist BGT'yi kabul edebilir. Realistler, paylaşılan normlar olduğunu reddetmek zorunda değiller—ve genelde de reddetmezler— ancak, bu normların, nedensellik itibariyle kurucu olmadıklarını, bizâtihi, statükocu güçlerin kabul görme amacına yönelik olarak, kendi çıkarlarını geliştirmeye yönelik olan normlar itibariyle, Carr'ın ifadesiyle “fikir üzerinde güç” edinimi vasıtasıyla elde ettikleri gücün ürünü olduğunu ileri sürerler (TYC, pp. 132-45). İki görüş arasındaki sürtüşme başka yerde aranmalı. Carr ve Morgenthau, örneğin, paylaşılan normların varlığını reddetmezler. Ancak, uluslararası siyaset analizinin asıl görevinin bu normlar arkasında yatan siyasal güçleri görmek olduğunu ileri sürerler (bkz. PAN, s. 111).

b) Öyleyse, AGT hakkında ne diyebiliriz? Bull, toplumsal ögenin/öğelerin “etki yaptığı”na, diğer bir ifadeyle, düzenin kaynağı olduğuna ve belki de, ayrık örüntülere sahip bir düzen olduğuna dair ne tür kanıtlar sunuyor?

- İlk olarak, ki, bu önemli ve ilginç bir nokta BGT ile AGT arasında yaptığım ayrıma karşı bir meydan okuma olarak alınabilir. BGT'ye göre devletlerin, faaliyetlerini, diğer devletlerin kabul ettikleri kurallara ve standartlara göre gerekçelendirmeye (bir ölçüde) zorunlu hissettikleri bir dünyada yaşıyoruz—bu, devletlerin gerekçelendirme ihtiyacı duymadıkları ya da kendi görüşleri doğrultusunda gerekçe sunmaya hazır oldukları bir dünyadan farklı bir dünya. Şimdi, diğer devletlerin kabul ettikleri gerekçelendirici fikirlerde söz konusu devletlerin kendi çıkarlarına biraz önem verilmesi gerektiğini düşündüğümüzü farzedin: Diğer bir ifadeyle, Carr'ın bahsettiği gibi, fikir üzerinde gücün belirli bir sınırı olmalı (144-45). Öyleyse, devletler, faaliyetlerini, diğer devletlerin çıkarlarının da belirli bir ölçüde hesaba katıldığı fikirlere bağlı olarak gerekçelendirmeye yükümlü olduklarını düşünüyorlar. Ve buradaki teze göre, bu fikirlerin hesaba katılması görünüşte—bir devletin faaliyetlerinin arkasında yatan gerçek niyetler için bir maske—olsa bile bizâtihi bir maske bulma ihtiyacı bir kısıtlamadır ve uygun bir gerekçe bulma ihtiyacında dile getirilen toplumsal öge düzeni geliştirir. Bull örnek vermez ve kabul edilebilir bir gerekçe bulma ihtiyacının bahsettiği ölçüde kısıtlayıcı olduğu pek de açık değildir. Fakat önerilen bu kısıtlama incelemeyi hak ediyor: Etkili olduğu ölçüde uluslararası toplumlara gömülü uluslararası düzenler, böyle olmayan düzenlerden daha istikrarlı olacaktır.
- İkinci olarak, belirli bir düzenlemeyi gerektiren güç dengelerinden bahsedebiliriz: Burada, devletlerin faaliyetlerine kendi güçlerini pekiştirmek kaygısının yön verdiği ve dengenin niyet edilmemiş sonuç olarak ortaya çıktığı bir durumdan ziyade dengenin, dengeli bir sistem kurmak amacının yönlendirdiği koordine bir dengeleme politikasının sonucu olduğu durumlardan bahsediyoruz.
- Benzer şekilde, toplumsal öge, uluslararası hukukun (özellikle üçüncü tarafların haklarının) işleyişini sağlamak ya da güç dengesini muhafaza etmek için yürütülen savaşlar esnasında ortaya çıkıyor: Burada da, devletlerin, bizâtihi düzenin fâilleri olarak davrandıkları iddiası geçerli.
- Şimdi, her iki örnek te, uluslararası siyaset hakkında değil, dış politika hakkında geliştirilen argümanlar olarak görülebilir. Fakat, bu ikisi arasında ayırım yapılırsa da argümanlar her iki alanla da alâkalı sonuçları içerir. Bu durumda, örneğin, güç dengesi üzerindeki örüntüleri göz önüne aldığımızda

devletlerin, bazen, kendi nispi güçlerini artırmak niyetiyle değil, genel olarak dengenin temin edilmesi niyetiyle harekete geçtiklerini varsaymadan açıklanması mümkün olmayan hatlarla karşılaşırız.

- Neticede, toplumsal ögenin etkili olması beklentinizin en düşük olduğu, ancak, etkili olduğunun iddia edildiği iki tür örneğimiz var: (i) İlk olarak, savaşı takip eden barış dönemlerinde (40). Fakat bu iddianın yanlış olduğu söylenebilir. Barış döneminin toplumsal açıklamayı neden gerektirdiğini anlamak zor. Burada, Bull'un BGT ile AGT'yi karıştırdığı ve basitçe, çatışma dönemlerinden sonra paylaşılan çıkarlara, normlara ve kurumlara bir kez daha başvurulduğuna dikkat çektiği söylenebilir. (ii) Ayrıca, İkinci Dünya Savaşı ya da Soğuk Savaş gibi, toplumsal ögenin yoğun çatışma dönemlerinde bile mevcut olduğu söylenen örnekler de var. Burada, yine, örneğin zayıf kaldığı söylenebilir. Nazi Almanyası müttefikleriyle ilişkisinde sıradan kurallara bağlı kaldı; Nazi Almanyası'nda uzlaşma arayanlar da vardı; Cenevre sözleşmeleri kabul ediliyordu: Bu davranışların herhangi birinin, tarafların faaliyetlerini nasıl tanımladıklarına ya da faaliyetleri hakkında ne düşündüklerine bakılmaksızın, normların ve kurumların bağımsız önemine referansla açıklanmasının neden gerektiği açık değil.

Farklı kanıt biçimlerini değerlendirmenin yeri burası değil. Hakikati, gerçek kanıtta somutlanacak farklı bir görüşle karşı karşıya olduğumuzu söylemekle yetinebiliriz.